

Jaarverslag ringonderzoek 2019

De Voorboezem, gemaal Leemans en Medemblik

Bert Winters

Inhoud

Inleiding.....	p. 3
Jaaroverzicht.....	p. 4 – 14
Nestkastcontroles.....	p. 15
CES 2019.....	p. 16, 17
CES trends 2005 – 2018.....	p. 18 – 23
Zeven jaar teken verzamelen bij vogels.....	P. 24 – 27
Overzicht geringde vogels 1998 – 2019.....	P. 28 – 30
Geringde vogels “niet van ons”	p. 31, 32
Onze ringen elders.....	p 32, 33
Dankwoord.....	p. 34

Inleiding

Het 22ste jaar van ons ringonderzoek, 2019, is getekend door persoonlijke omstandigheden. Moeder van een van de ringers ziek. Is uiteindelijk nog goed afgelopen, maar hield de ringer een behoorlijke tijd van de straat. Ringer valt van laddertje bij nestkast. Gelukkig konden andere ringers helpen, het nestkast seizoen te voltooien en het kwam uiteindelijk ook wel weer goed. Waar ons seizoen altijd piekt: ringer met vakantie, andere ringer wordt vader, ringer komt terug van vakantie met blessure en kan geen ringtang dichtknijpen. Zo missen we ongeveer 60 uren vangen in juni, juli, augustus vergeleken met eerdere jaren en x 8 vogels per uur gemiddeld dit jaar, scheelt dat gemakkelijk een paarhonderd vogels.

We hebben het hele jaar nauwelijks temperaturen onder nul gehad. Het werd dit jaar record warm in juli. Het grondwater peil zakte tot record diepte. De herfst bracht heel veel regen (grondwater nog niet terug op oude peil!).

Er is opnieuw riet gemaaid in de Voorboezem door het Hoogheemraadschap. Er is niets gedaan in het terrein deel van Staatsbosbeheer bij gebrek aan menskracht. Er zijn dit jaar geen maatschappelijk stagiaires beschikbaar geweest. Rond De Voorboezem wordt volop gewerkt aan een waterberging. Bij Leemans is de steiger vervangen (geen effect voor ons onderzoek, wel tijd lang onrust) en laat in december is er een strook bomen gekapt langs de kanaalkant. Het veldje moet dan nog gemaaid worden en voor het nawerk hebben zich wel weer maatschappelijk stagiaires gemeld.

Voor het onderzoek naar ziektes bij teken hebben we dit jaar 246 buisjes naar de universiteit van Utrecht verzonden. We hebben twee verslagen van eerdere jaren mogen ontvangen.

Er zijn vier excursies gehouden, waarvan weer eenmaal in Den Helder.

We hebben in 2019 in totaal 642 uur in het ringonderzoek gestoken en zijn ca. 160 maal naar de nestkasten of naar de ringplekken in Den Oever geweest. Het heeft geleid tot 3122 geringde vogels en 1927 terugvangsten in 52 soorten, waarbij geen enkele voor ons nieuwe "handsoort".

We vingten 32 maal een vogel die elders geringd werd en 27 van onze ringen werden op een andere plek terug gemeld dan waar ze geringd waren.

Zo ongeveer op alle fronten hebben we een minder vogelrijk jaar gehad dan we lange tijd gewend geweest zijn.

Uiteraard gaan we er voor 2020 weer met volle energie tegenaan om te zien of dit een trend is of een incident.

Jaaroverzicht 2019

Meteen op 1 januari is er even tijd om te vangen. Behalve 1 **Koolmees**, 1 **Vink**, 1 **Keep** en 1 **Putter** levert het een gat in een net op. Iemand vond het nodig om een Pimpelmees te “redden” en was volstrekt niet op zijn actie aanspreekbaar. Op 3 januari gelukkig alleen “goed volk” op visite. Liefst 46 vogels, 1 **Vuurgoudhaan** nieuw en 3 **Pimpelmezen**, 5 **Koolmezen** en 5 **Vinken**.

Zondag eerst 2 **Huismussen** in de tuin, in de middag nog 1 **Koolmees** en 3 **Vinken** bij Leemans.

Maandag en woensdag extreem stil bij de voertafels: maar 2 x 1 **Vink**.

Zondag 13/01 veel wind: 1 **Zanglijster** en 2 **Vinken**. Maandag, na eerst een paar uur op de telpost aan de Afsluitdijk (NW wind, desondanks geen zeevogels): 2 **Koolmezen**, 3 **Vinken**, 8 **Putters** en 1 **Sijs** + 30 terug, waaronder een aantal hele leuke. Dik de moeite.

Zaterdag 19 januari met Jeroen: winterweer maar geen winter effect nog, 2 **Merels**, 1 **Pimpelmees**, 4 **Koolmezen** en 24 terugvangsten. Zondag Klaas (Medemblik) en Bert (Medemblik en even Leemans):

1 **Heggenmus**, 1 **Merel**, 1 **Staartmees**, 3 **Pimpelmezen**, 1 **Koolmees**, 1 **Huismus** en 4 **Vinken** te ringen en 28 terug waartussen 1 **Heggenmus** van Schiermonnikoog en 2 **Staartmezen** uit de eendenkooi.

Maandag slechts 5 nieuwe vogels tegenover ruim 20 terug. De Siberische boompieper nabij onze CES locatie is vandaag niet terug gevonden, vangpoging dus tevergeefs. Tussen netbanen C/D en B is alle riet weggemaaid.

Uurtje op de woensdag middag: 1 **Winterkoning**, 1 **Koolmees**, 1 **Keep** en onder de 12 terugvangsten een **Heggenmus**, **Roodborst** en **Merel** terug uit 2015.

De laatste zondag van de maand 27/01: eerst 1 **Merel** en 1 **Huismus** in de tuin, 's middags 2 **Merels** en 2 **Vinken** bij Leemans. Maandag na zeetrek tellen in Den Helder maar 1 **Koolmees** te vangen.

Telkens als er niet veel te doen is, snoei ik maar wat bramen.

Op de avond van 30 januari 11 **Kepen** en 2 **Vinken**. Koperwieken waren wel present, maar kwamen net niet in de buurt van de netten.

Nog geen 100 vogels geringd deze maand, wel meer dan 200 terug.

Februari

Vanwege de trouwdag van Arjan en Méraud, vrijdag de 1e, voor vertrek naar Delft en na thuiskomst zaterdag even een net in de tuin: 1 **Merel**, 2 **Pimpelmezen**, 1 **Huismus** en 2 **Spreeuwen** geringd.

Huismus man

3 Februari: 1 **Pimpelmees**, 1 **Koolmees**; de 4e 1 **Vuurgoudhaan** en 2 **Koolmezen** + in totaal 30 terug. Na een week met weinig tijd of anders wel ongunstige weersomstandigheden, pas na werken voor de baas: zaterdagmiddag 09/02 even tijd met 1 **Koolmees**, 1 **Vink** bij harde wind. Zondag in de tuin 3 **Huismussen** en 2 Spreeuwen ontsnapt. Bij Leemans regen: alleen 12 terug. Maandag lange dag, uitgebreid bramen gesnoeid en 74 vogels gevangen waarvan 15 nieuw (**Sperwer**, **Merel**, **Koperwiek**, **Vuurgoudhaan**, **Pimpelmees**, 3 **Koolmezen** (35 terug!), 6 **Vinken** en 1 **Keep**. Vier Bruine ratten vreten bij de voorste voertafels alle strooivoer op. Woensdag: 1 **Merel**, 2 **Koolmezen**, 4 **Vinken**. Nu ook 2 Bruine ratten bij achterste voerplek. Vrijdag 15 – maandag 25/02 (vakantie): 7 x naar Leemans, 1 **Waterhoen**, 3 **Heggenmussen**, 4 **Roodborsten**, 1 **Zanglijster**, 2 **Merels**, 1 **Tjiftjaf** (24ste), 1 **Goudhaan**, 18 **Pimpelmezen**, 41 **Koolmezen**, 1 **Boomkruiper**, 1 **Huismus**, 6 **Vinken**, 3 **Groenlingen**, 3 **Sijzen** en 1 **Appelvink** + 149 terug, waarbij een **Koolmees** uit Bloemendaal, 1 uit Castricum, een **Sijs** met London ring. Lang niet zoveel als vorig jaar, maar een verdienstelijke vangperiode. Ratten op de voerplek zijn vervelend! Driemaal thuis gevangen: 2 **Spreeuwen**, 3 **Huismussen**, 3 **Pimpelmezen** en 2 **Koolmezen**. Klaas vangt ook eenmaal in eigen tuin: 1 **Roodborst** en 2 **Vinken**. Ook februari is niet heel vogelrijk (139 nieuw), al hebben we wel weer traditioneel veel terugvangsten mogen verwelkomen.

Maart

De eerste vangpoging op 2 maart: eerste **Ringmus** van het jaar, 2 **Goudhaantjes**, 2 **Merels**, 1 **Pimpelmees**, 5 **Koolmezen**, 1 **Vink**, 1 **Putter** en onder 26 terugvangsten 1 **Roodborst** en 1 **Koolmees** niet van ons en een London **Merel**! Op 4 maart bij veel wind 1 **Roodborst**, 1 **Merel**, 1 **Tjiftjaf**, 4 **Koolmezen** en 2 **Vinken** + 17 terug. Zaterdag 09/03. Het veldje is gemaaid. **Heggenmussen** (3), **Roodborsten** (3) en **Merels** (2) zijn in beweging. **Vuurgoudhaan** is altijd leuk. **Koolmees** terug uit juli 2012! Maandag storm. Veldje 's middags aangeharkt (best nog een flinke klus!) en toch nog wat netten bij de voertafels: 1 **Heggenmus**, 4 **Tjiftjaffen**!, 1 **Pimpelmees**, 2 **Koolmezen** (en 21 terug!), 1 **Boomkruiper** en 4 **Vinken**. Onverwacht dik de moeite! De vrijdag middag is amper de moeite. Zondag 17/03 na ganzen telling wel: 2 **Heggenmussen**, 2 **Roodborsten**, 2 **Merels**, 4 **Tjiftjaffen** (+ 1 van 18/03/2018!), 1 **Vuurgoudhaan**, 2 **Pimpelmezen**, 4 **Koolmezen** en 1 **Ekster** geringd! Zes Roodborsttapuiten in het riet niet te vangen vanwege de wind.

Ekster 2 kj, kleurring Y50

Maandag zuinig: 1 **Heggenmus**, 1 **Roodborst**, 2 **Zanglijsters**, 1 **Tjiftjaf** en 2 **Vinken**. Woensdag middag ook: 1 **Roodborst** en 1 **Tjiftjaf**. Vrijdagmiddag (tekort tijd) alleen 5 vogels terug, wel 1 **Appelvink!** Zondag 24 maart mooi voorjaarsweer. 1 **Winterkoning**, 3 **Heggenmussen** + 1 NVO terug, 2 **Roodborsten**, 1 **Zwartkop** (!), 5 **Tjiftjaffen**, 1 **Goudhaan**, 1 **Koolmees**, 2 **Vinken** en 1 **Putter** geringd. Maandag uurtje (anders altijd vrij), dinsdag uurtje "compensatie": 2 **Merels**, 1 **Tjiftjaf**, 1 **Vink** en 15 terug. Ook woensdag nog even er uit met mooi weer: 1 **Winterkoning**, 1 **Roodborst**, 4 **Merels** (met 60 teken!!!), 1 **Koolmees**, 5 **Vinken** en 1 **Groenling**. Nu meer dan 1000 vogels gevangen dit jaar, waarvan slechts 1/3 nieuw geringd.

Excursie van Bram zijn Big-day-team "de Tureluurs" op 31 maart. Hij had zaterdag al gevoerd en nu een voorraad zonnebloempitten mee en een presentje voor de excursieleider (HULDE). Tien deelnemers die doneren voor de duinvogels zagen 1 **Winterkoning**, 1 **Heggenmus**, 1 **Roodborst**, 2 **Merels**, 2 **Zwartkoppen**, 1 **Pimpelmees** en 5 **Koolmezen** langs komen, maar misten 1 **Goudhaan**, 2 **Tjiftjaffen**, 1 **Groenling** en 1 **Appelvink** en een **Staartmees** uit 2015 en **Koolmees** uit 2012 terug.

April

Maandag 1 april minder vogels dan 31/03 maar weer 1 **Appelvink** en 1 **Groenling**. Vier soorten vlinders. Van 39 gecontroleerde nestkasten 8 met nest af en 17 met nestbegin.

Woensdag toevallig vroeg vrij: 1 **Roodborst**, 1 **Merel**, 1 **Zwartkop**, 3 **Tjiftjaffen**, de eerste **Fitis**, 1 **Koolmees**. 5 x Teken.

Klaas doet op 06/04 zijn eerste nestkast controle: al nest met 8 eitjes (dus 30/03 begonnen!!!) en ringt in eigen tuin 2 **Kauwen**.

Bert gaat voor het eerst sinds lang naar de Voorboezem, "CES 0" testen. Waadpak lek, spanlijnen te weinig, netten A en C moeten voorlopig verwisseld, "kattenwacht" noodzakelijk en gevangen: 1 **Heggenmus** + 1 uit 2013 terug, 3 **Roodborsten**, 2 **Blauwborsten** + 1 terug, 1 **Roodborsttapuit**, 2 **Zanglijsters**, 1 **Rietzanger** (3 zingend), 1 **Zwartkop**, 1 **Koolmees**, 1 **Putter** en 3 **Rietgorzen** +2.

Maandag 08/04: 2 **Heggenmussen**, 1 **Merel**, 8 **Zwartkoppen** + 1 niet van ons, 2 **Tjiftjaffen**, 1 **Goudhaan**, 1 **Koolmees**, 2 **Vinken**, 1 **Kneu** en 1 **Appelvink** geringd. Ook hier de nestkasten gecontroleerd: zowel op de Camping als bij Leemans een 5-legsel = gestart 04/04 (is vroeg!).

Vrijdag avond (teveel wind voor de boezem) en zaterdag ochtend laat met ook nog veel wind: 1 **Staartmees**, 1 **Tjiftjaf**, 1 **Groenling** en 2 **Putters** te ringen en 14 terug; zes soorten met broedvlek!

Zondag 14/04 solo CES 1 met bevroren gras: met **Roodborst**, **Blauwborst**, **Zanglijster**, **Tjiftjaf**, **Pimpelmees**, **Koolmees**, **Groenling**, **Kneu**, **Putter** en **Rietgors** een kleurrijke ochtend.

Kneu man met kleurafwijking op de kop

De maandag 14 soorten, waaronder **Koperwiek, Goudhaan, Appelvink** en veel **Zwartkoppen** terug (uit 2013, '15, '17). Nestkasten: 23 van 38 met eitjes.

Goede Vrijdag middag (ochtend werken!): 2 **Heggenmussen**, 9 **Roodborsten**, 5 **Zwartkoppen**, 2 **Tjiftjaffen** en 1 **Vink**. Nog altijd een IJsvogel aanwezig en de eerste zingende Nachtegaal. Na de veelbelovende vrijdagmiddag een geweldige zaterdagochtend: 40 vogels nieuw, 24 terug, eerste **Braamsluiper(s)** en **Roodborst** (10), **Zwartkop** (14) in de dubbele cijfers.

Op 21 en 22 april controleren zowel Bert als Klaas nestkasten: 6 **Koolmezen** nieuw geringd, 12 terug en 1 **Pimpelmees** + 9. Op 58 nestkasten al 22 met legsels van 10 of meer eitjes! Om 20 uur geen Oeverzwaluw bij de broedwand te bekennen, terwijl het overdag "rookt" van de zwaluwen. Dan maar geen vangpoging in het riet in de buurt. Poging om kwikstaarten te vangen, lukt wel: de eerste 7 **Witte kwikstaarten** dit jaar.

CES 2 met eigenlijk teveel wind. Toch 29 vogels nieuw en 12 terug, 1 vroege **Kleine karekiet**, 2 **Roodborsttapuiten**, 3 **Blauwborsten**, 4 **Rietgorzen**, 5 **Groenlingen**, 6 **Putters**, in totaal 10 **Rietzangers** en onze eerste Grasmus waaide het net uit!

Paar uurtjes op de ochtend van 26/04: 2 **Tjiftjaffen**, 2 **Grasmussen**, 4 **Roodborsten**, 7 **Zwartkoppen** en (eindelijk) de **Nachtegaal** (blijkt geringd in juni 2016).

Zondag te druk bij Leemans. Maandag in alle rust: weer 2 **Grasmussen**, eerste **Tuinfluiter**, 8 **Zwartkoppen** en 1 **Putter**. Eerste pulletjes in de nestkasten, waar 2 **Koolmezen** nog konden worden geringd en twee legsels zijn opgelopen tot 14 eitjes.

April is de eerste maand waarin we meer vogels geringd hebben dan in de vergelijkbare periode vorig jaar.

Mei

Meteen 1 mei: 1 **Braamsluiper**, 1 **Tuinfluiter** + 1 terug uit 2015, 3 **Groenlingen**. Het is weer een begin.

CES 3 is zuinig: 16 vogels geringd, 9 terug. Vroegtijdig gestopt wegens regen, maar toen was er al weinig meer te vangen. Misschien had ik beter op 6 mei kunnen CESsen, maar vooruitzichten waren vooraf zeer onzeker! Bij Leemans: 1 **Roodborst**, 2 **Zanglijsters**, 2 **Tuinfluiters**, 14 **Zwartkoppen** (!), 4 **Grasmussen**, 1 **Tjiftjaf**, 1 **Gaai**, 1 **Groenling**, 2 **Putters** en 3 **Kneutjes**.

Zaterdag komt Maurice na "visje halen in Den Oever" even langs. 2 **Heggenmussen**, 1 **Rietzanger**, 1 **Kleine karekiet**, 1 **Braamsluiper**, 1 **Grasmus**, 3 **Tuinfluiters**, 3 **Zwartkoppen** en 1 **Vink**, leuke variatie.

Maandag 13 mei CES 4. Nieuw geringd 23, waarbij onze eerste **Sprinkhaanzanger** dit jaar, 8 **Grasmussen** en 2 **Fitissen** zijn ook het vermelden waard. Terug een **Kleine karekiet** uit 2012!

Het honderdste tekenbuisje dit jaar wordt gevuld met een teek van onze kat.

Dan valt het even stil: gebroken rib opgelopen bij nestkastcontrole!

Als Klaas en Annemieke op 26/05 CES 5 doen, blijkt, dat ik dus al sinds CES 4 niet meer gevangen heb. **Bosrietzanger** en **Spotvogel** zijn nieuw voor dit jaar, **Witte kwikstaart** en **Gaai** nieuw voor CES 2019.

Hemelvaartsdag 30/05 voor het eerst sinds val poging: 1 **Heggenmus**, 1 **Merel** en terug 1 **Nachtegaal** vrouw (eindelijk) en 1 **Bosrietzanger**.

Op de valreep van de maand doet Klaas er nog 3 **Kauwen** bij.

Rupsenvraat aan Eiken en Esdoorns. Een overdaad aan voedsel voor de mezenpulletjes.

*Klaas heeft zaterdag 04/05 zijn eerste 14 Pimpelmees pullen geringd. Bert vond ze bij Leemans nog aan de kleine kant. Woensdagmiddag tussen regenbuien door wel 7, 7, 9, 11 Koolmees pulletjes geringd. Zaterdag 11/05 Klaas 59 Pimpelmezen, 64 Koolmezen; Bert 46 om 42; 13/05 nog eens 37 en 37 pullen geringd. Op de avond van 15/05 blijken enkele nesten bij Leemans en de Camping verlaten in de eifase. Nog 29 Koolmees pullen geringd. Bert klapte met het laddertje onderuit, veel pijn in de rug, rib gebroken, nestkast van de boom. Klein drama. Klaas 17/05: 7 Pimpels, 19 Koolmezen. Leon helpt ons bij Leemans uit de nood: 9 Pimpels, 46 Koolmezen op 20/05. Na CES 5 ringt Klaas het laatste Koolmees nestje (7) bij Leemans en zelf nog 8 Pimpelmezen en 7 Koolmezen. **In totaal hebben de eerste broedsels 180 Pimpelmezen en 285 Koolmezen opgeleverd.** Nog flink wat tweede legsels! Geen wonder met zoveel rupsen.*

Juni

Op 1 juni Wierhaven excursie. Mijn rug verdraagt nog niet zo goed een lange autorit. Dan maar solo CES 6. Twee ringen niet van ons, 15 soorten, eerste juveniele vogels, **Rietgors** 3 en **Putter** 1.

Maandag 3 juni: eerste jonge **Roodborsten** 4, **Zwartkop** 1, **Staartmees** 7, **Putter** 1 en de **Koolmees** die met mij en nestkast uit de boom was geklapt, heeft het kennelijk goed doorstaan! Na nestkastcontrole 1 **Bosrietzanger**, 1 **Grasmus**, 1 **Braamsluiper** binnen een uur in 1 net.

Zondag 09/06 niet vroeg bij Leemans, maar dat maakt niet veel uit als er jongen zijn: 1 j. **Witte kwikstaart**, 1 j. **Winterkoning**, 6 j. **Roodborsten**, 7 j. **Zwartkoppen**, 1 j. **Tjiftjaf** en veel vogels met teken.

Zondag 16/06 CES 7 met Klaas, Maurice en Bram. Extreem hoog water. Behoorlijk wat jongen waaronder 4 **Ringmussen**.

Op de langste dag nog een paar netjes na tweede broedsel **Koolmees** pulletjes ringen: 1 **Nachtegaal**, 1 **Tuinfluiter**, 1 **Zwartkop** en 1 **Appelvink**.

Op 23/06 CES 8 met Klaas en Jeroen: van 18 soorten 14 met jongen en pas de eerste **Ijsvogel** überhaupt geringd dit jaar. Water iets gezakt, hittegolf op komst.

Voordat het te warm werd en met alleen netten in het bos 24/06: 1 j. **Winterkoning**, 5 j. **Roodborst**, 2 j. **Zanglijster**, 13 j. **Zwartkop**, 2 j. **Tjiftjaf**, 1 j. **Pimpelmees** (niets te merken van massale verplaatsingen in bijna heel NL), 1 **Vink** vrouw en 1 **Appelvink** man. Meer vogels met teken dan ik buisjes op voorraad had om ze te verzamelen. Om 8 uur al massaal vlinders op de bramen. Ook

zaterdag 29/06 warm: toch 47 vogels geringd zoals 8 j. **Roodborsten**, 13 j. **Zwartkoppen**, 6 **Tjiftjaffen**, 3 j. **Fitissen**, 2 j. **Boomkruipers** en weer 1 **Appelvink**. Grote afwezig: jonge Heggenmussen!

Ondanks handicap (naweeën gebroken rib) bijna tweemaal zoveel vogels als vorig jaar juni.

*Op 05/06 bevestiging van 1 Pimpelmees en 10 Koolmees tweede broedsels nabij Leemans, twee zijn er al weer verlaten maar ook de eerste met eendagspulletjes. Eigenlijk starten alleen vroege mezen (eerste broedsel gestart voor 10 april) met een tweede broedsel. Langs de Sluitgatweg worden op 10 juni de eerste "tweede ronde" Koolmezen geringd. De helft is echter ook alweer verlaten (storm en hele dag regen op 08/06). Later nog 16 Koolmezen geringd. C- en L-serie op 16/06: 40 Koolmees pullen geringd, 19/06 5 Pimpelmees pullen, op de langste dag de laatste 5 Koolmees pulletjes. Tweede broedsels in totaal met veel uitval in ei- en jongenfase, meer langs de Sluitgatweg dan bij Leemans. **Tegenvallende 5 Pimpelmezen en 76 Koolmezen geringd**. Kennelijk is er nu voedselgebrek want op landelijke telposten worden massale verplaatsingen van Pimpelmezen gemeld (bron: trektellen.nl) tot meer dan 5000 op een ochtend!*

Juli

De eerste vangpoging op 1 juli levert weer **Zwartkoppen** in de dubbele cijfers op en de eerste jonge **Appelvink**. **Tjiftjaffen** (5) winnen het stelselmatig van de **Fitissen** (2).

Het "schoolreisje vogelen" telt 12 deelnemers en 2 begeleiders. In totaal worden er 33 vogels geringd, waaronder nu pas de eerste jonge **Heggenmus**, een **Tuinfluiter** nvo en 1 piepjonge **Putter**.

Op 05/07 (eindelijk) weer eens een avond naar de Kaapweg. Weg goed begaanbaar, rijplaten op het bruggetje en dam zo goed als dichtgegroeid. Gevangen: 3 **Oeverzwaluwen**, 10 **Boerenzwaluwen**, 4 **Rietzangers**, 7 **Kleine karekieten** (1 uit 2011, 1 uit 2012, 1 met Brussels ring) en 1 **Putter**.

Kaapweg, juli. Netbanen bijna helemaal dichtgegroeid.

Op 7 juli samen met Maurice CES 9. Minder vogels dan vorig jaar, wel 17 soorten en naast weer een **IJsvogel**, 8 **Rietzangers**, de eerste jonge **Kleine karekieten**, liefst 12 **Rietgorzen**.

Woensdagavond en vrijdagochtend bij Leemans 35 vogels geringd; te verwachten soorten, **Pimpelmees** terug uit een nestkast aan de Sluitgatweg.

Op 14/07 CES 10 met Jeroen: 46 vogels geringd, 18 terug, 19 soorten waarbij onze jaarlijkse **Snor**, overdag 3 **Boerenzwaluwen**. 7 **Fitissen** op een dag hebben we dit jaar nog niet meegemaakt.

Woensdag 17/07 mijn laatste vangpoging voor de vakantie: 49 vogels geringd, pas de eerste **Grote bonte specht** dit jaar, 12 **Kleine karekieten**, 17 **Zwartkoppen** en onze derde **Cetti's zanger** ooit.

CES 11 kon door omstandigheden helaas niet doorgaan.

Augustus

Na mijn vakantie op 12/08 CES 12: 104 vogels geringd, 8 terug, veel **Rietzangers**, **Bosrietzangers** (voor ons doen), **Kleine karekieten** en **Pimpelmezen** en van **IJsvogel**, **Grote bonte specht** en **Gaai** hebben we er dit jaar nog maar een paar in handen gehad. Gelukkig dat Jeroen kon helpen.

Na precies vier weken blijken enkele netbanen bij Leemans volledig dichtgegroeid met bramen.

Onder de 25 nieuw geringde vogels 1 **Spotvogel** en in totaal 8 vogels met teken.

Na de geboorte van zoon Arend (01/08) heeft Klaas op 15/08 voor het eerst sinds lang weer eens een netje opgezet in eigen tuin: 4 **Pimpelmezen**, 4 **Koolmezen** en 1 **Merel** geringd.

Op 16 augustus meer vogels dan op de 14^e maar minder soorten. **Kleine karekieten** (12) en **Zwartkoppen** (14) in de dubbele cijfers.

Maandag 19 augustus vanwege late start en veel teveel wind kansloos in de boezem. Nog wel 1 **Grote bonte specht**.

Waar op heel veel ringplekken moeiteloos 100 tot zelfs 400 vogels per dag gevangen worden, zit ik met een ontstoken pees in de pols. Als je helemaal niets kunt met je linkerhand (geeneens tandpasta uit de tube knijpen, laat staan auto rijden), dan is het dichtknijpen van een ring(-tang) helemaal een illusie. De zoveelste keer dit jaar dat ons ringonderzoek op een laag pitje of zelfs tot stilstand komt! Niet pijnvrij probeer ik het op de avond van 27/08 nog eens aan de Kaapweg: 11 **Boerenwaluwen**, 12 **Kleine karekieten**, 1 **Grasmus**, 1 **Pimpelmees** en 1 **Ringmus** in amper 1 uur vangen. Woensdag middag: 1 **IJsvogel** op 10 gevangen vogels bij Leemans.

Op de laatste dag van de maand met een halve CES opstelling nog 43 nieuwe vogels: 1 **IJsvogel**, 12 **Kleine karekieten**, 10 **Pimpelmezen**, 7 **Zwartkoppen**, 2 **Blauwborsten** en 2 vreemde ringen. Goede vangdag, maar die kan de maand natuurlijk nooit meer "redden".

September

Op 2 september veel variatie, 15 soorten, 38 nieuw maar ook 24 terug. Nog maar 1 **Kleine karekiet**, weer 1 **IJsvogel**, 1 **Huismus** en 1 **Appelvink**. Mezen doen het goed op zonnebloempitten.

Donderdagmiddag 05/09 paar uur: 3 vogels!!! Ook de zondagochtend is er niet veel te halen: nog wel een **Tuinfluit** en voor de tweede keer in een week 1 **Oeverzwaluw**. De eerste de beste **Merel** heeft natuurlijk weer teken.

Een ochtend in de boezem is weer wel de moeite: 47 nieuw, 16 terug. Blikvangers: 12 **Kleine karekieten**, 22 **Pimpelmezen** en 5 **Rietgorzen** reageren goed op geluid.

Vrijdag de 13^e, avondje Kaapweg: 1 **Waterral**, 8 **Boerenwaluwen**, 4 **Kleine karekieten** en 1 **Roodborsttapuit**.

Zaterdag ochtend nat riet dus naar Leemans: 24 nieuw, 16 terug, 4 **Heggenmussen**, 4 **Roodborsten** en slechts 2 **Zwartkoppen**. **Braamsluiper** opvallend en mezen komen op gang.

Braamsluiper

Tijdens mijn schoolexcursie naar Parijs heeft Leon een **IJsvogel** geringd in de eendenkooi.

Zaterdag 21/09 opnieuw extreem zuinig; slechts 8 vogels te ringen. Zondag aan de Kaapweg ook maar 2 **Kleine karekieten**. En maandag maar 7 nieuwe vogels. Wel de eerste **Goudhaan**.

Zaterdag 28/09 ook weer maar weinig vogels; eerste 2 **Vuurgoudhaantjes**. Netbaan open gesnoeid; Germen kwam zonnebloem-schermen brengen, waarvoor dank.

Ook de laatste (maan-) dag van de maand weinig te halen. **Ijsvogel** en **Vuurgoudhaan** zijn dan leuk. Zeldzaam zuinige septembermaand met nog geen 150 geringde vogels.

Oktober

Vangpoging op donderdagmiddag 03/10 levert 1 **Witte kwikstaart**, 1 **Bladkoning** en 5 **Koolmezen** op.

Zaterdag 05/10 vogelvoer gehaald in Diever, zondag Wierhaven ring-excursie. Eén deelnemer!

Gevangen: 11 **Roodborsten**, 2 **Zanglijsters**, 3 **Zwartkoppen**, 2 **Pimpelmezen**, 4 **Koolmezen** en 10 **Sijzen**. Voor het eerst sinds 14/09 weer eens de moeite. Maandag 35 vogels te ringen, 12 **Sijzen** en verder van alles een beetje.

Na anderhalve week stilstand en een sportief weekend met de familie in Engeland, kriebelde het wel weer een beetje: donderdag na het werk paar uur gevangen: 3 **Roodborsten** + Deen terug, 2 **Merels**, 2 **Zanglijsters**, 1 **Koperwiek**, 2 **Vuurgoudhanen** en 3 **Koolmezen** geringd.

Kleindochters Amy en Mae op visite: net in tuin met 2 **Pimpelmezen**, 1 **Koolmees** en 1 **Huismus**.

Klaas mocht zondag 20/10 weer een vangdemo geven in de Helderse Vallei, samen met Jeroen en Annemieke. In totaal 80 vogels, waaronder 1 **Siberische Tjiftjaf**, 3 **Tjiftjaffen**, 3 **Zwartkoppen**, 36 **Goudhanen**, 1 **Keep** en 3 **Sijzen**. Op 27/10 in eigen tuin 4 **Pimpelmezen**, 5 **Koolmezen**, 1 **Roodborst** en 2 **Heggenmussen**.

Herfstvakantie. 21, 22, 24, 26, 27 en 28/10 bij Leemans, 272 nieuw: 1 **Winterkoning**, 2 **Heggenmussen**, 19 **Roodborsten**, 29 **Merels**, 1 **Zanglijster**, 3 **Koperwieken**, 1 **Tuinfluiter** (21/10), 7 **Zwartkoppen**, 6 **Tjiftjaffen**, 1 **Bladkoning** (27/10), 65 **Goudhaantjes**, 9 **Vuurgoudhaantjes**, 56 **Pimpelmezen**, 46 **Koolmezen**, 5 **Vinken**, 1 **Keep** (28/10) en 20 **Sijzen**. Ook 152 terug waaronder veel als nestjong geringde mezen en uitwisseling met eendenkooi en Sluitgatweg.

Voor de broodnodige variatie op 23/10 naar de Voorboezem: 2 **Winterkoningen**, 1 **Heggenmus**, 8 **Roodborsten**, 1 **Roodborsttapuit**, 1 **Zanglijster**, 2 **Tjiftjaffen**, 23 **Pimpelmezen**, 13 **Koolmezen**, 1 **Groenling** en 1 **Rietgors**.

Vader Winters kwam een wintervoorraad zonnebloempitten brengen, waarvoor dank.

Een avondvangpoging op 30/10 leverde "slechts" 3 **Merels** en 3 **Koperwieken** op.

Ruim 500 vogels geringd in oktober en dat is voor het eerst sinds heel lang weer eens meer in een maand dan in de vergelijkbare maand vorig jaar.

Pimpelmees, record aantal geringd

November

Vliegende start van de nieuwe maand op 3 november: 109 nieuw, 20 terug; 6 **Vuurgoudhaantjes**, 22 **Goudhaantjes**, 7 **Startmezen**, 40 **Pimpelmezen**, 18 **Koolmezen**, nog 1 **Zwartkop** en 2 **Tjiftjaffen** en voor het eerst sinds lang weer 1 **Grote bonte specht** en 1 **Appelvink**. Gestopt omdat ik de handen meer dan vol had en er regen dreigde. Maandag, slap aftreksel van gisteren: nog 13 **Pimpelmezen** en 6 **Goudhaantjes**, 1 **Vuurgoudhaan** en 1 **Zwartkop**.

Donderdag 7 november vroeg vrij, maar regen! 2 **Merels** en 1 **Zwartkop** toch nog. Vrijdagmiddag met weinig tijd maar schitterend weer: 14 vogels, 8 soorten, geen Koperwieken.

Klaas had al gevoerd, wilde zaterdag met Jeroen "oogsten". Moest na 20 geringde vogels vroegtijdig stoppen. Zondag in eigen tuin 10 **Koolmezen**!

Maandag 35 nieuw, 13 **Pimpelmezen**, 14 **Sijzen** en 42 terug, 33 **Koolmezen**!

Avond 14/11: 1 **Waterhoen**, 11 **Merels** (9 met teken!), 1 **Zwartkop**, 1 **Pimpelmees** en 2 **Koolmezen** geringd.

Zaterdag 16/11: 28 nieuw, 1 **Merel**, weer 1 **Zwartkop**, 2 **Vuurgoudhaantjes**, 6 **Goudhaantjes**, 9 **Pimpelmezen**, 2 **Vinken** en 7 **Sijzen** + 37 terug waaronder een Pimpelmees met LITHUANIA ring.

Klaas vangt zondag 4 vogels nieuw in eigen tuin en 1 **Koolmees** uit mijn tuin en 1 uit het bos.

Maandag regen en weinig tijd: 4 **Pimpelmezen** en 2 **Koolmezen**. Loopt het seizoen af?

Avond 21/11: 1 **Vuurgoudhaan**, 1 **Goudhaan**, 6 **Merels**, 1 **Koperwiek** en een paar mezen. De 3000ste vogel van het jaar geringd.

Zaterdag in eigen tuin 1 **Heggenmus**, later in de namiddag 1 **Merel**, 1 **Zwartkop**, 1 **Vuurgoudhaan**.

Zondag "oogsten" bij voertafels? 3 **Merels**, 5 **Pimpelmezen** en 8 **Koolmezen** geringd. Ach...

Nadat de Polderweg een tijd was afgesloten, nu maar eens weer naar de Voorboezem: 1 jonge man **Sperwer**, 1 **Merel**, 4 **Roodborsten**, 5 **Koolmezen**, 8 **Pimpelmezen** en 4 **Rietgorzen** geringd. Nog een uurtje Leemans was niet de moeite, maar wel een dichtgegroeide netbaan weer open gesnoeid.

Na oktober was ook november heel vogelrijk: met 338 geringde vogels ruim tweemaal zoveel als in november 2018. Zelfs nog meer Pimpelmezen (104) dan in oktober.

December

Op de eerste (koude!) dag van de maand ringt Klaas 1 **Vink** in eigen tuin en Bert 1 **Roodborst**, 1 **Merel** en 1 **Koolmees** bij Leemans. Maandag na vergadering toch nog even er uit: 5 **Merels**, 1 **Koperwiek**, 1 **Koolmees**. Weinig slapers en al helemaal geen vinken! Donderdag nog maar 1 **Merel**. Zaterdag middag: 6 **Merels** (+ 4 terug; 5 met teken!!!), 3 **Pimpelmezen**, 1 **Koolmees**. Meer per keer zit er niet in, deze tijd van het jaar.

Vangpoging op maandag 09/12 verwaait compleet: netten in de takken, takken in de netten, maar ook elzenproppen!!! Wonder dat er nog 1 **Koolmees** en 1 **Vink** geringd kunnen worden. Donderdag middag ZO wind..... levert 2 **Merels** en 1 **Koolmees** op. Bomen langs kanaal weg gezaagd. Maandag 16 december (na de ringersdag zaterdag) slechts 5 terug vangsten in drie uren.

Ook op 21/12, kortste dag, begin Kerstvakantie, samen met Maurice weinig te halen: 2 nieuw, 16 terug. Verbluffend weinig mezen op de voertafels en maar 1 **Vink** gehoord.

Maandag eerst bij Leemans: 1 **Pimpelmees**, 3 **Koolmezen** en 20 terug. Naar de boezem met teveel wind: nog 1 **Merel**, 3 **Pimpelmezen** en 2 **Koolmezen**. Blijft zuinig.

Dinsdag ochtend 1 **Roodborst** en 1 **Huismus** in de tuin. In de middag bij Leemans ondanks regen eens wel de moeite: 1 **Roodborst**, 6 **Merels**, 4 **Koolmezen** en 2 **Vinken**.

Klaas sprokkelt met Kerst nog 1 **Pimpelmees**, 1 **Merel** en 1 **Vink** uit eigen tuin, Bert daarna 2 **Pimpelmezen** en 1 **Huismus** in zijn tuin en 1 **Roodborst** en 5 **Koolmezen** uit de tuin in de Voorboezem.

Op de avond van 29/12 zowaar nog een **Koperwiek** naast 2 **Merels** en 1 **Pimpelmees**. Nog een laatste poging in de boezem levert maar 1 nieuwe **Pimpelmees** op.

Daarmee is december 2019 de op één na “slapste” in onze historie: 71 vogels geringd in slechts 7 soorten tegen 66 in 14 soorten in 1999!

Vervanging steiger bij gemaal Leemans

Nestkastcontroles 2019

Ook in 2019 zijn drie nestkastseries gecontroleerd. Van de S- serie heb ik de gegevens niet (meer). Het seizoen kwam vroeg op gang, vergeleken met 2018. De eerste Koolmees eitjes zijn gelegd op 4 april, zowel op de Camping als bij gemaal Leemans. Het gemiddelde legbegin was 12 – 15 april, ruim een week eerder dan in 2018. De Pimpelmezen begonnen respectievelijk op 7 en 12 april, gemiddeld 9 – 15 april, ook ruim een week vroeger dan vorig jaar.

De overige gegevens zijn al opgenomen in de kaders in het jaaroverzicht en hieronder samengevat. De Grauwe vliegenvanger is mij ontschoten. Bij de nacontrole bleek een nest in de kast waarin duidelijk de sporen van (uitgevlogen) jongen te zien waren.

Veel van de broedende “moeders” zijn aan de hand van hun ring geïdentificeerd. Een enkeling droeg nog geen ring tijdens het broeden. Alle jongen hebben een ring om de poot gekregen en, als gebruikelijk, zijn er al weer verschillende bij de voertafels terug gezien.

Zowel bij Leemans als op de Camping hebben we te maken gehad met molest; kasten zijn van de boom gesloopt en weliswaar vervangen, maar bij de nacontrole bleek een vervangen kast opnieuw van de boom gesloopt.

Het seizoen 2019 zal mij echter het meest bijblijven door de val van het laddertje, waar ik een gebroken rib aan over hield.

Serie	Soort	1 ^e broedsel				2 ^e broedsel			
		Aantal	Eitjes	Jongen	Jongen uit	Aantal	Eitjes	Jongen	Jongen uit
C	Koolmees	14	122	95	93	8	50	32	31
	Pimpelmees	5	65	60	60	1	7	5	5
	Grauwe vliegenvanger	+	+	+	+				
L	Koolmees	13	108	90	87	4	27	24	24
	Pimpelmees	3	32	32	32	-			

Resultaten nestkastcontroles "Camping" en "Leemans" 2019

CES 2019

Terrein

Het riet bij het Hoogheemraadschap is opnieuw gemaaid, ongeveer vanaf onze netten C en D tot aan net B. Dat zou onze CES vangsten wel weer eens behoorlijk kunnen beïnvloeden. Zelf hebben we geen tijd gehad om opnieuw te snoeien. Wel zijn er in de netbanen M, N en P wat nieuwe pallets gesleept.

Tot begin juni overheerst warmte en droogte, maar het water staat half juni extreem hoog na overvloedige regen op 08/06. Bovengenoemde pallets dreven van hun plek. Zelfs de loopplank lag niet meer stabiel. Eind juni zakt het peil weer na opnieuw warmte en droogte, maar half juli is het weer erg nat na enkele dagen regen.

Tijdens de extreme hitte rond CES ronde 11 (landelijk warmte record) zijn we niet in staat menskracht te mobiliseren. Deze ronde is komen te vervallen. Bij terugkomst 12 augustus staat het water andermaal zeer hoog.

Overzicht CES vangsten 2019

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	11 x
2019	14/4	23/4	02/5	13/5	26/5	01/6	16/6	23/6	07/7	14/7	-	12/8	
Uren	5,5	6,5	4,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	-	6,5	68,5
Soort													
IJsvogel								1/-	1/-			1/-	3/1
Grote bonte specht												1/-	1/-
Boerenwaluw										3/-			3/-
Witte kwikstaart			2/-		2/-								4/-
Winterkoning					1/-				1/-				2/-
Heggenmus									1/-				1/-
Roodborst	2/2	3/-				-1							5/3
Nachtegaal							1/-						1/-
Blauwborst	2/1	2/1	-1	1/4	-1	1/1		1/3	1/-	1/-		2/-	11/12
Roodborsttapuit		2/-	-1			1/-	2/-	1/-	1/-	1/-			7/1
Merel				-1	-1			-1	3/-	3/-		1/-	7/3
Zanglijster	2/-	1/-				1/-							4/-
Sprinkhaanzanger				1/-				1/-					2/-
Snor										1/-			1/-
Rietzanger		8/2	2/5	2/8	3/4	1/5	2/7	7/6	8/-	5/1		17/-	55/38
Bosrietzanger					1/-	1/-	3/-	-1	1/-	-1		6/-	12/2
Kleine karekiet		1/-		3/1	7/1	5/1	10/5	4/6	6/4	5/4		37/1	78/22
Spotvogel					1/-								1/-
Braamsluiper								2/-		-1			3/1
Grasmus				8/-	2/1	-1		1/1	2/-	2/1		1/-	19/4
Tuinfluitier			2/-	1/-		1/1	1/-	2/-	1/-	1/-			9/1
Zwartkop		2/-	2/-	1/1	1/-		4/-	2/-	1/-	3/2		5/2	21/5
Tjiftjaf	2/-		1/-			1/-	1/-	4/-	2/-	2/-		4/-	15/-
Fitis			1/-	2/-	1/-	1/-	1/-	3/-	4/-	6/1		1/-	20/1
Gaai					1/-							1/-	2/-
Pimpelmees	1/-			-2		2/1	1/1	2/-	1/-	3/-		20/4	29/8
Koolmees	3/-	1/2		-1	-1							1/-	5/4
Ringmus							4/-						4/-
Groenling	4/-	4/1		2/-	1/-			6/-	1/-	2/-		3/-	23/1
Putter	3/-	5/1	2/1	1/-	1/-	1/-	1/-		1/-	2/-		3/-	20/2
Kneu	4/1	-1			1/1	-1	4/-	-1	-1	-1			9/7
Rietgors	1/-	-4	-1	1/3		4/1	10/-	5/3	12/1	6/6		-1	39/20
32 soorten													
Totaal nieuw/ terug	24/ 4	29/ 12	16/ 9	23/ 21	23/ 10	20/ 13	45/ 13	42/ 22	45/ 6	46/ 18	-/ -	104/ 8	417/ 136

Resultaten

Wat de gevolgen zijn geweest van het maaiwerk bij onze netten B, C, D valt moeilijk te bepalen.

Anders dan in 2018 zijn er in C en D vanaf het begin van het seizoen wel vogels gevangen.

Wat de gevolgen zijn geweest van de wisselende waterstanden op broedresultaten van vogels die vlak boven de grond nestelen (Blauwborst, Rietzanger, Rietgors) is ook lastig vast te stellen. Behalve hierop hebben sterk wisselende weersomstandigheden natuurlijk ook effect op voedsel (-beschikbaarheid).

Met CES ronde 11 erbij (60 – 100 vogels te ringen), zou 2019 tussen 2018 (bescheiden jaar, 447 geringd) en 2017 (bovengemiddeld jaar, 556 geringd) terecht gekomen zijn. Daarbij zijn Blauwborst, Bosrietzanger en Rietgors rond gemiddeld, Rietzanger en Kleine karekiet lager dan de afgelopen jaren en de Fitis blijft op een laag peil. Groenling en Putter hadden een goed jaar, Kneu en Ringmus deden het minder dan in de afgelopen jaren. De Roodborsttapuit lijkt een blijvertje.

Met name het aantal eerder geringde vogels lag dit jaar erg laag. Met uitzondering van 2013 (toen 161) vangen we de laatste tien jaren minstens 200 vogels terug. Of ons gebied minder aantrekkelijk geworden is of dat de vogels de winter slecht zijn doorgekomen, daarvoor is weer de lange adem nodig om er achter te komen.

Maaiwerk gezien vanaf CES net B richting netten C en D

CES trends 2005 – 2018 C43 De Voorboezem

Inleiding

Het CES project is een gestandaardiseerd ringonderzoek dat dient te worden uitgevoerd volgens een vast protocol. Zie vogeltrekstation.nl > onderzoek > monitoringsprojecten > CES, voor de handleiding met details.

Belangrijke doelen zijn, uit te zoeken, welk percentage volwassen vogels trouw is aan het eigen broedgebied, welk percentage jonge vogels terugkeert naar het geboortegebied en daarmee, in beide gevallen, hoeveel vogels er terug keren van hun overwinteringsgebieden. Sowieso kan op vrijwel geen enkele andere wijze van zangvogels worden vastgesteld, wat de verhouding tussen volwassen en eerstejaars vogels is, een indirecte bepaling van het broedsucces. Daarnaast kan de timing worden bepaald: komen vogels telkens vroeger of juist later terug uit hun overwinteringsgebieden, wordt het broedseizoen vervroegd of juist niet en dezelfde vraag kan gesteld worden over de wegtrek.

Wij doen aan dit onderzoek mee vanaf 1998 in De Voorboezem op Wieringen onder code C43. We hebben zonder onderbreking alle jaren het programma van 12 maal vangen per seizoen volbracht op één uitzondering na. In 2001 heerste er mond-en-klauwzeer in Nederland. Het was toen niet toegestaan om op land te lopen waar ook vee in liep. Aangezien wij over de dijk langs de schapen naar onze netten moesten, waren we genoodzaakt, de eerste ronde van het seizoen over te slaan. Aanvankelijk hadden we een aantal netten staan in het "Bosje van Van der Kaap", rond de tuin van Molenweg 3 en in de rietboezems van het Hoogheemraadschap en van Staatsbosbeheer. Na een meningsverschil moesten we de netten in het bosje opgeven en hebben we er een aantal bijgeplaatst in het riet bij SBB, in totaal 133 m. De hieronder besproken resultaten gaan over deze laatste periode, waarin de gegevens per jaar goed vergelijkbaar zijn.

Uiteraard zijn er veel meer soorten gevangen dan in de tabel zijn weergegeven, maar deze komen ofwel niet jaarlijks voor ofwel het betreft trekvogels waarvan de vangsten op toeval berusten en waarvoor het CES project niet is bedoeld.

Roodborsttapuit man

Vangsten 2005 – 2018 (nieuw geringd / terug gevangen, inclusief binnen hetzelfde seizoen)

Jaar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Soort														
Winterkoning	6/1	3/4	6/5	0/3	5/4	2/0	6/0	1/0	3/2	1/3	5/6	6/5	3/4	4/3
Heggenmus	3/1	2/0	1/1	-	3/1	6/3	4/1	5/0	6/4	1/2	2/3	1/3	3/0	6/5
Roodborst	-	0/1	1/0	2/0	2/0	3/0	2/0	4/0	7/0	-	3/0	2/1	3/0	1/0
Blauwborst	12/16	9/16	3/5	6/6	8/10	21/22	18/16	9/6	18/10	11/15	11/8	14/21	15/16	9/12
Paapje	-	-	2/1	2/0	1/0	1/0	-	-	-	-	-	1/0	-	-
Roodborsttapuit	-	-	-	-	-	1/0	-	5/0	1/0	3/0	7/7	7/1	4/1	12/2
Merel	4/2	6/2	5/3	7/3	3/8	4/2	7/3	4/3	6/3	5/10	3/4	9/13	3/3	9/9
Zanglijster	4/1	4/0	-	3/0	2/0	4/0	5/0	1/0	4/0	8/2	1/0	2/0	6/1	1/0
Rietzanger	50/34	41/27	31/28	51/31	64/37	48/41	98/47	54/47	49/40	92/55	65/60	65/61	94/55	65/41
Bosrietzanger	13/0	20/5	15/4	14/1	17/1	27/10	13/5	16/6	12/2	10/3	15/4	7/4	16/7	18/4
Kleine karekiet	101/62	153/82	98/58	106/49	144/73	139/73	91/64	73/62	79/37	87/53	106/48	72/23	115/39	118/42
Braamsluiper	-	-	3/0	2/0	4/2	4/0	4/1	2/5	3/0	1/0	1/0	6/1	3/2	8/2
Grasmus	9/1	16/2	3/0	18/3	20/7	31/4	33/10	18/4	22/11	20/8	20/1	14/0	7/0	18/0
Tuinfluter	12/1	14/3	5/4	3/0	3/1	10/1	4/1	7/0	4/2	7/4	14/2	8/2	6/7	7/3
Zwartkop	12/1	6/0	12/1	5/0	12/3	18/1	17/3	10/3	13/3	13/1	28/2	16/5	14/5	28/8
Tjiftjaf	4/0	5/0	5/1	1/0	5/0	12/2	6/0	6/0	24/1	9/0	7/2	4/1	18/6	2/1
Fitis	139/27	83/22	43/11	32/21	61/18	36/13	58/19	43/27	49/17	25/9	32/4	46/13	22/6	17/9
Pimpelmees	9/3	1/0	16/14	12/4	13/8	27/8	20/12	14/9	13/4	15/15	22/11	8/4	35/33	16/11
Koolmees	7/6	11/10	18/11	13/3	3/5	10/2	11/1	2/2	5/3	23/6	6/10	8/8	28/11	7/4
Ringmus	9/5	12/3	7/0	10/2	9/2	4/0	34/2	10/4	35/1	78/9	15/6	5/4	25/5	7/5
Groenling	2/0	7/1	1/0	-	2/1	27/5	11/5	4/3	8/3	3/0	12/2	16/4	22/4	9/4
Putter	5/0	2/0	3/0	2/0	-	10/0	4/1	10/2	4/0	17/1	24/5	9/0	22/5	6/3
Kneu	20/0	1/0	10/1	4/0	1/0	6/0	21/4	12/5	7/1	47/8	28/5	37/9	31/7	20/10
Rietgors	72/27	29/32	19/18	39/11	29/12	59/26	50/30	63/38	52/24	43/28	35/26	33/12	44/27	31/21

Bespreking per soort

De tuin in ons ringgebied ligt nogal geïsoleerd. Als daar een **Winterkoning** tot broeden komt, is er een kans dat je die ook vangt of dat je de jongen te pakken krijgt. De kans dat ze net buiten je bereik blijven is eveneens aanwezig. De spreiding van 0 tot 6 nieuw geringde Winterkoningen is klein.

De **Heggenmus** is vergelijkbaar met de Winterkoning. Als er een geïsoleerd territorium is, vang je er meestal wel een paar. De soort is wel trouw aan zijn broedgebied want we hebben verschillende voorbeelden van Heggenmussen, die we jaren achtereen terug vangen.

Voor beide soorten geldt, dat je met dergelijke kleine aantallen niets over trends kunt zeggen.

Roodborsten komen in vergelijkbare terreinen voor als Winterkoning en Heggenmus met één verschil: ze komen in de winter massaal uit Scandinavië naar West-Europa en moeten dan in het voorjaar natuurlijk ook weer terug. Wij vangen eigenlijk alleen vogels van de voorjaars trek, die half april, bij de start van het CES project, al ruim over haar hoogtepunt heen is.

Het is nog niet eens zo lang geleden, dat we voor het zien van een **Blauwborst** speciaal naar de Flevopolder gingen. Tegenwoordig broeden ze overal in onze omgeving waar maar een pluk riet te vinden is. Onze ringplek vormt voor Blauwborsten het ideale broedbiotoop. Blijkens onze ring terugmeldingen, overwinteren ze in zuidelijk Spanje. Ze keren al vroeg in maart terug. Onze vangsten hebben dus betrekking op lokaal broedende en hier geboren vogels. Van beide zijn er individuen, die we dankzij hun ring meer dan vijf jaar hebben kunnen volgen. Merk op, dat er in verschillende jaren meer terugvangsten in de tabel staan dan nieuw geringde vogels. Binnen het seizoen zijn ze dus ook

heel trouw aan hun territorium en vang je een Blauwborst soms wel tijdens vijf van de twaalf CES dagen. Een groot aantal (2010, '12, '13) zal betekenen, dat er een goed broedseizoen geweest is, mogelijk met tweede broedsels. Lage aantallen (2007, '08) zullen duiden op een mislukt broedseizoen, mogelijk als gevolg van kou, regen, voedselgebrek in de nestjongen fase.

Het **Paapje** is een soort waarvan verondersteld wordt, dat niet alleen onze broedvogels sterk in aantal achteruit gaan, maar er worden ook steeds minder Paapjes tijdens de trek gezien. Meten = weten en uit onze gegevens blijkt, dat ze in vier van de zeven eerste jaren nog wel eens gevangen werden en in slechts één van de zeven laatste jaren.

De **Roodborsttapuit**, zeer verwant aan het Paapje, maar middellange in plaats van lange afstandstrekker, doet het juist wonderbaarlijk goed. Tijdens ons inmiddels 21 jaar durende ringonderzoek bleek, dat ze niet alleen tijdens een scherpe doortrekkie begin maart gezien konden worden, maar wij vingden ze in bijna alle maanden van het jaar. Inmiddels is de Roodborsttapuit een vaste broedvogel in onze omgeving. We vangen ze dan ook al zeven jaar achtereen, in 2018 zelfs negen jongen tegelijk! Ook Roodborsttapuiten brengen vaak twee broedsels per jaar groot. Ze broeden niet in de boezem zelf en vandaar en vanwege hun geringe talrijkheid, hebben we nog niet duidelijk plaats trouw kunnen vaststellen.

De **Merel** volgt het beeld van Winterkoning en Heggenmus. Een broedgeval in de nabijheid van de tuin levert vangsten op, het kort gemaaid gras onder de boomgaard trekt misschien nog wel extra vogels van iets verderop aan. Enkele vogels zijn van jaar op jaar zeer honkvast.

Bij de **Zanglijster** hebben we een vergelijkbare situatie als bij de Roodborst: onze vangsten worden sterk beïnvloed door late doortrekkers in het voorjaar. Wat later vangen we ook wel eens een jonge vogel die vermoedelijk geboren is in het achterliggende Robbenoordbos.

De **Rietzanger** is een zeer dankbare CES soort. Jaarlijks een flinke steekproef en van zowel adulte als jonge vogels altijd wel terugvangsten. Opvallend daarbij is, dat een terug gekeerde Rietzanger in jaar $x+1$ vaak in het jaar x waarin deze geringd werd, binnen het seizoen al eens terug gevangen werd. Gebied verkennen en inprenten? Onze verste wintergast werd in Senegal terug gevangen, maar we hebben in het voorjaar ook al "Stavanger" ringen meegemaakt van Rietzangers die kennelijk nog weer naar Noorwegen moeten. Het lijkt er op dat de soort in ons gebied toeneemt: de jaren met de minste vangsten (2007, '06) bevinden zich aan het begin van de reeks, in de laatste acht jaren driemaal 60+ en 3 maal zelfs 90+ geringd. Dat kan iets te maken hebben met de successie in het riet: rietkwaliteit gaat achteruit door gebrek aan beheer en het aantal bosjes neemt steeds verder toe. Als de winterkwartieren weer een aantal jaren met droogte te maken gaan krijgen, zal dat zeker (weer) een negatieve invloed hebben op onze broedpopulatie.

Bosrietzangers gebruiken min of meer gelijkwaardige terreinen als Rietzangers. Ze houden daarmee echter geen gelijke tred. De 20+ jaren liggen juist in de beginjaren, 10- in de tweede helft van het schema. De aantallen liggen een stuk lager, de soort overwintert in oostelijk Afrika en we hebben eigenlijk geen terugmeldingen, waarmee trends lastig te verklaren zijn.

Gegeven de terrein omstandigheden met veel riet, mag het geen verwondering wekken, dat de **Kleine karekiet** (Engels *Reed warbler*) het meest gevangen en geringd wordt in ons onderzoek. Binnen Europa zijn de trekroutes (strikt zuidwest!) op basis van ringgegevens goed in kaart te brengen. Daarna verdwijnen ze ergens richting West Afrika, doorgaans verder weg dan de Rietzangers. De hoofdmoot komt ook pas laat terug; tot juni is het verse riet sowieso niet hoog genoeg om een nest in te bouwen. In sommige jaren hebben we een zomerstorm met zware regen en onweer. De kwetsbare nesten van Kleine karekieten in rietstengels worden dan simpelweg leeg geschud. Ze zijn echter goed in staat om het nog eens opnieuw te proberen, zodat je nog wel tot in

augustus “verse” jongen kunt aantreffen. Doordat het riet bij het SBB deel van de boezem gedurende de gehele periode van het overzicht niet meer gemaaid is, zal de kwaliteit achteruit gaan en zal verruiging optreden. De soort ging jaren in aantal achteruit. Toen twee winters geleden en vorige winter het riet bij het Hoogheemraadschap wel gemaaid werd, konden we als gevolg daarvan onze netten niet meer op de gebruikelijk plekken plaatsen. Gefaseerd maai beleid zou de Kleine karekiet ten goede komen. We ringden er de afgelopen twee jaren in elk geval weer meer dan 100. In alle gevallen zijn we ook erg afhankelijk van de overleving tijdens de winter.

Voor de **Braamsluiper** lijken de omstandigheden op onze vangplek niet heel anders dan toen we hier begonnen. Tegenwoordig is het een vaste gast, maar in geringe aantallen. Net als de Bosrietzanger trekt deze soort richting zuidoost weg en net als deze, krijgen we maar zelden een terugmelding van elders.

De **Grasmus** lijkt op de vorige soort, is groter, talrijker en trekt juist weer naar het zuidwesten. We zien wat vaker een oude bekende terug en treffen soms in het voorjaar meerdere trekkers aan. Ook al broeden Grasmussen niet in het riet, kennelijk zitten ze toch wel zo dichtbij, dat we in de tweede helft van het vangseizoen soms een handvol jongen vangen per keer. Ook deze soort is, als overwinteraar ten zuiden van de Sahara, gevoelig voor droogte daar (2007, '17?).

De **Tuinfluiter** is weer een tuinsoort al vangen we ze ook wel in het riet. Er kunnen er hooguit maar enkele broeden binnen ons vangbereik. Als we bovengemiddelde aantallen vangen, betreft dat meestal jongen vanaf CES ronde 10, wellicht een succesvol broedseizoen weerspiegelend.

Tuinfluiters zijn maar kort in Nederland en overwinteren in tropisch Afrika.

Zwartkoppen lijken in veel opzichten op Tuinfluiters. Groot verschil: ze overwinteren in Zuid Europa, komen al eind maart terug in Nederland en hebben soms wel tijd om tweemaal te broeden. Vanwege de talrijkheid rond onze vanglocatie en de beschikbaarheid van o.a. bramen vanaf eind juli komen we ze regelmatig tegen in de netten. De trend geeft een toename aan: minder dan 10 in 2006 en '08 tot wel 28 in 2014 en '18. Jaarlijks terugkerende vogels duiden op plaats trouw en wellicht minder risico tijdens de trek dan bij Tuinfluiters.

Tijftjaffen komen steeds vaker voor in onze vangsten ook al zijn het er maar zelden veel. Dat ligt niet aan ons terrein, ze broeden in het “achterland”. De grotere aantallen van 2013 komen door de late voorjaars trek, die van 2017 door een net vol jongen in juni.

Eens was de **Fitis** de op één na talrijkste soort in ons onderzoek: 139 in 2005!!! In de tijd dat de jongen waren uitgevlogen, vingen we er op één dag meer dan nu in een heel seizoen. In het voorjaar vingen we wel eens een Fitis met een Noorse ring, kennelijk een trekker. Maar enkele vogels keerden ook jaren achtereen terug naar de voor hen bekende broedomgeving. De achteruitgang is dramatisch te noemen. In dezelfde periode als bij ons gingen ze ook in Zweden op een holletje achteruit. In het voorjaar van 2019 bijvoorbeeld ving “ringstation Falsterbo” slechts de helft van hun langjarig gemiddelde! Het suggereert, dat er tijdens de trek naar Afrika of in de winter iets grondig mis is.

Pimpelmezen broeden in flinke aantallen in tuinen en het bos rond onze ringplek. Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat ze na het broedseizoen het bos uit trekken, wanneer daar onvoldoende voedsel is (of teveel concurrentie) om zoveel snavels te vullen. Op veel plaatsen binnen, maar ook buiten Nederland, worden ze dan soms massaal gevangen in het riet. Aantallen kunnen dus een al dan niet geslaagd broedseizoen weergeven, maar ook iets zeggen over de voedselsituatie in het bos. De langjarige trend is niet duidelijk uit onze gegevens op te maken.

Koolmezen broeden hier nog talrijker dan Pimpelmezen. Wat we bij ons nestkastonderzoek al hadden vastgesteld: de pieken tussen beide soorten lopen niet (altijd) parallel. In het riet zijn de Pimpelmezen vrijwel altijd in de meerderheid. Ook bij de Koolmees is er geen duidelijke trend.

Bij **Ringmussen** is het al jaren hollen of stilstaan. Ze broeden in boerderijen in de omgeving, zoeken voedsel op akkers en vluchten of slapen in de bosjes in de boezem, waar wij ze dan tegenkomen. In sommige jaren broeden ze onder de dakpannen van het gemaaltje, waar je dan kunt volgen, dat ze tweemaal per jaar jongen kunnen grootbrengen. Het enorme aantal geringde vogels uit 2014 betekent niet, dat er weer een flinke populatie voor de volgende jaren is opgebouwd. Niet zelden vangen we de hoogste aantallen pas na het CES seizoen dus het is maar zeer de vraag of dit project ons een goed inzicht geeft over de reproductie (verhouding jonge / volwassen Ringmussen).

Aanvankelijk vingen we maar weinig **Groenlingen** in het riet. Ineens in 2010 piekte het aantal. Het is me tot op de dag van vandaag niet duidelijk of ze in de wilgen de zaadjes uit de pluizen zoeken of de pluizen als nestmateriaal gebruiken. In de jaren daarna vingen we niet alleen regelmatig nieuwe Groenlingen, maar ook steeds vaker oude bekenden terug. Ook deze soort slaapt in de bosjes en vaak in de hoogste aantallen na begin augustus, dus buiten de CES vangsten.

Putters zijn duidelijk aan een opmars bezig. We vangen ze eigenlijk altijd meteen vanaf het begin van het seizoen, maar het heeft jaren geduurd, voordat we ook eens jonge vogels vingen. Ze profiteren van de onkruid- en bloemenranden die tegenwoordig langs de akkers worden ingezaaid. Onze vogels komen in de winter tenminste tot in België.

Kneutjes broeden al lang in de directe nabijheid van onze vangplek in min of meer losse kolonies. Van deze soort vangen we altijd ook wel jongen, maar die verdwijnen al vrij snel uit het gebied. Het is een kwestie van timing of we ze dan juist wel of net niet te pakken hebben gekregen om te ringen. Met meer bramenstruiken langs de randen van het riet is er voor de Kneu meer broedgelegenheid ontstaan en vangen we ze dus gemiddeld steeds meer.

Van **Rietgorzen** vangen we jaarlijks flinke aantallen terug uit voorgaande jaren. De boezem vormt kennelijk een ideale broedomgeving. In het voorjaar vangen we wel eens vogels uit Scandinavië. Onze broedvogels blijven voor een deel in de nabijheid en trekken vermoedelijk niet ver weg. Tijdens het seizoen gebruiken ze een groot deel van de rietkraag. We vingen wel eens een jonge vogel langs de Kaapweg die een dag later 1,5 km verderop bij CES weer opdook. Regelmatig produceren Rietgorzen tweede broedsels, zodat je tot in augustus nog pas uitgevlogen jongen kunt vangen. Voor het gevoel gaat de soort achteruit. Onze aantallen laten dat niet duidelijk zien. Ouders zoeken in de naastgelegen akkers voedsel voor hun jongen. Bij de vorige boer kon je soms het verschil tussen het gewas en het onkruid niet onderscheiden en daar zal voedsel genoeg te vinden geweest zijn. Nu daar een boer zit, die het land intensief bewerkt (ook onkruid doodspuit), zou de voedselsituatie wel eens minder gunstig kunnen worden. In dit onderzoek zullen we eventuele effecten zeker gaan meten.

Putter, overgang juveniel naar 1^e winterkleed

Discussie

Opvallend is, dat we in recente jaren zelden nog een kever in de netten aantreffen en eigenlijk nooit meer Rietvinken of hun dikke rupsen in het riet zien. Ook in de vroege ochtendschemer kruisen nog maar weinig nachtvlinders de lichtbundels van de auto koplampen. Muggen komen na een periode met 20 °C of warmer in enorme wolken voor. De Hoornaar is een nieuwkomer, al zullen weinig vogels plezier hebben van zo'n dikke wesp. Nederlands-Duits onderzoek waarbij ook een steekproef op onze ringplek is genomen, kwam tot de schokkende conclusie dat in de afgelopen 30 jaar het aantal soorten insecten met 75% is terug gelopen. Dat moet zonder twijfel effect hebben op vogels die vrijwel zonder uitzondering in enige periode van hun leven insecten als voedsel gebruiken. Voor vogelsoorten die niet uit Nederland wegtrekken, zeggen trends iets over de plaatselijke omstandigheden. Voor Winterkoning, Heggenmus en Merel is die trend niet duidelijk. Pimpelmees en Koolmees lijken de laatste jaren talrijker in onze steekproef voor te komen.

Onder de korte afstandstrekkingen die binnen Europa overwinteren nemen de aantallen van Blauwborst, Roodborsttapuit, Tjiftjaf, Zwartkop, Putter en Kneu toe. Bij Zanglijster, Ringmus, Groenling en Rietgors is het aantalsverloop grillig en de trend minder eenduidig. Voor veel van deze soorten zouden akkerranden met bloemen/onkruiden en bijbehorende insecten een positieve invloed kunnen hebben tijdens en direct na het broedseizoen.

Van vogels die via de zuidwestelijke route tot in Afrika wegtrekken doen Rietzanger en Grasmus het goed, bij Kleine karekiet en Tuinfluiter lijkt daar zeker geen sprake van, Paapje en Fitis gaan dramatisch achteruit. Het is niet eenvoudig om vast te stellen, of de situatie in het broedgebied verantwoordelijk is voor veranderingen of dat trek en overwintering bepalend zijn. Op deze route zijn wel zoveel vogelvangsters en ringers actief, dat de trekroutes goed in kaart gebracht kunnen worden. Van soorten die via zuidoost naar Oost Afrika trekken, hoor je zelden iets terug. De Braamsluiper lijkt toe te nemen, van de Bosrietzanger is het beeld zeer wisselend en zeker niet toenemend.

Aan de Wieringer zijde van de boezem wordt een langgerekte waterberging aangelegd met vlakke, natuurvriendelijke oevers. Verder wordt er aan de bosrand, ook dichtbij, een nat gebied ontwikkeld waar vissen moeten kunnen paaien en de polder intrekken. Als daardoor de aantallen aan rietoevers gebonden vogels zullen veranderen, zullen wij dat bij onze vangsten stellig gaan merken.

Met ruim 40 CES vanglocaties waarvan de gegevens ook professioneel worden geanalyseerd, zijn er natuurlijk veel betrouwbaardere uitspraken te doen over trends en wellicht ook over nog wel meer soorten dan die hier besproken zijn.

Redenen genoeg om een reeks van meer dan 20 jaar monitoring nog jaren voort te zetten.

Zeven jaar teken verzamelen bij vogels (2013 – 2019)

Inleiding

We verzamelen al weer zeven jaren teken bij vogels, die gevangen worden ten behoeve van ringonderzoek bij Den Oever. De teken worden opgestuurd naar het UCTD (Utrecht Centre of Tick-borne Diseases) van de Universiteit van Utrecht.

Daar worden de teken gedetermineerd. Van een bruikbare steekproef wordt tevens onderzocht, welke pathogenen (ziekteverwekkers) bij de teken voorkomen. Een deel van deze ziekteverwekkers vormt ook een risico voor de gezondheid van mensen, zoals *Borrelia burgdorferi* die de ziekte van Lyme op mensen kan overbrengen. Het vaststellen van pathogenen en de betekenis hiervan is een zaak voor specialisten. Hiervoor wordt verwezen naar de informatiebronnen.

Nadat begin 2015 de student, die de teken onderzocht had, een rapport van haar bevindingen had geschreven, bleken ook de volgende twee studenten een vergelijkbaar rapport te hebben geproduceerd (december 2015 en juli 2016). Zij hebben kennelijk onvoldoende beseft, dat de leveranciers van de teken, de vogelringers, uiteraard zeer geïnteresseerd zijn in de resultaten van het onderzoek waarin zij een onmisbare schakel vormen. Na herhaalde verzoeken, kreeg ik de laatste twee rapporten pas in november 2019 toegestuurd.

Teken 2019

2019 Maand	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Σ
Soort													
Winterkoning						1/1	1/2	1/3					3/6
Heggenmus				1/2			1/4		1/7	1/4			4/17
Roodborst				6/11		11/ >40	3/9	2/4	1/1	1/1			24/66
Blauwborst				1/3									1/3
Nachttegaal						1/2							1/2
Merel	5/10	11/38	24/ 163	9/57	2/5	1/>15	5/>82	6/31	5/26	12/31	20/46	12/20	112/ 524
Zanglijster			1/7		2/7	4/>39							7/53
Koperwiek										2/4			2/4
Grasmus				1/4	1/1								2/5
Zwartkop						8/>27	7/17	1/2					16/46
Tijftjaf							1/2						1/2
Bosrietzanger						1/5							1/5
Pimpelmees						1/1		1/1		1/1			3/3
Koolmees	2/4	10/19	17/46	2/9			7/21	3/11	3/12	12/29	6/10	4/4	66/165
Vink	1/1		3/3										4/4
Groenling						1/2							1/2
Appelvink						2/3							2/3
mens													
kat					1/1								1/1
Totaal 2019	8/ 15	21/ 57	45/ 219	20/ 86	6/ 14	*31/ 135	25/ 137	14/ 52	10/ 46	29/ 70	26/ 56	16/ 24	251/ 911

Teken 2019; aantal vogels / aantal teken

- Eind juni niet genoeg buisjes meegenomen om alle teken te verzamelen. Met alleen larven is dat ook nog best lastig en de Appelvink liet weghalen ook niet toe; hapte telkens naar de pincet.

Soorten teken

Uit de eerste steekproef van 191 teken werd er maar één gedetermineerd als *Hyalomma scupense*, een soort, waarvan het aannemelijk is, dat deze met een trekvogel uit zuidelijk Europa is meegelift. Alle andere betroffen *Ixodes ricinus*, met afstand de meest voorkomende tekensoort in Nederland. In een tweede steekproef van 624 teken werd 621 maal *I. ricinus* aangetroffen en driemaal *H. scupense*. Peter Boer, een vrijwilliger bij Staatsbosbeheer, die o.a. in de Schoorlse duinen ook teken onderzocht, veronderstelt, dat mogelijk niet de juiste determinatie methode is gebruikt. Hij gaat er van uit, dat *I. frontalis* en *I. arboricola* vaker zouden moeten worden aangetroffen dan in bovenstaande steekproeven het geval was (pers. comm.).

Dit lijkt te worden bevestigd in het onderzoek van de derde student. Die trof op 1881 teken 96% (= 1806) maal *I. ricinus* aan, 1,4 % ofwel 27 *I. frontalis*, 0,27 % = 5 x *I. arboricola*, 0,21 % = 4 x *I. livinus* en eenmaal *I. hexagonus*. Een klein deel van de teken was onbruikbaar voor determinatie. Opgemerkt dient te worden, dat deze grotere steekproef niet alleen nabij Den Oever is genomen, maar dat inmiddels nog drie andere ringers, verspreid over Nederland, teken hebben aangeleverd. *I. livinus* werd aangetroffen bij Oeverzwaluwen en die kwamen zeker niet uit mijn ringonderzoek.

Resultaten tekenonderzoek Den Oever 2013 - 2019

Jaar	N vogelsoorten	N vogels	N teken	N Teken/vogel gemiddeld
2013	18	227	943	4,15
2014	17	302	1134	3,75
2015	17	434	1691	3,90
2016	19	328	931	2,84
2017	18	191	519	2,72
2018	14	250	865	3,46
2019	17	249	911	3,66
Totaal	27	1981	6994	3,53

Het aantal teken per vogel varieert van 1 tot soms meer dan 30, dit laatste vooral bij (jonge) Merels en Zanglijsters, direct nadat ze hun nest hebben verlaten. Er lijkt een trend waarneembaar: in jaren met weinig teken zijn er gemiddeld ook minder per vogel. In het jaar met de meeste teken (2015) werden ook de meeste teken per vogel gemiddeld geteld.

Aantal teken per vogelsoort, Den Oever

Soort	Aantal	Soort	Aantal	Soort	Aantal
Sperwer	1	Merel	689	<i>Bosrietzanger</i>	5
Winterkoning	51	Zanglijster	111	<i>Kleine karekiet</i>	9
Heggenmus	91	Koperwiek	46	Pimpelmees	4
Roodborst	183	<i>Braamsluiper</i>	5	Koolmees	339
<i>Blauwborst</i>	3	<i>Grasmus</i>	14	Boomkruiper	6
<i>Gekraagde Roodstaart</i>	1	<i>Zwartkop</i>	80	Taigaboomkruiper	1
<i>Groenlandse Tapuit</i>	1	<i>Tuinfluiter</i>	3	Vink	16
<i>Nachtegaal</i>	13	<i>Tijftjaf</i>	3	Groenling	5
<i>Beflijster</i>	1	<i>Fitis</i>	7	Appelvink	5

Uit bovenstaande tabel valt op te maken, dat in ons ringonderzoek bij 27 vogelsoorten teken zijn aangetroffen. De meeste teken worden gevonden bij vogels, die dicht bij de grond voedsel zoeken. De Merel is met afstand “hofleverancier”, op afstand gevolgd door de Koolmees. Uiteraard zou je deze getallen moeten relateren aan het aantal gevangen vogels. Indien er zes maal zoveel Merels als Zanglijsters worden gevangen, komen naar verhouding bij beide soorten even vaak teken voor. Aangezien er in elke maand van het jaar teken bij vogels kunnen worden aangetroffen, zouden we in het vroege voorjaar teken kunnen “importeren” uit Groot Brittannië. Roodborsten en Merels zouden dan gastheer kunnen zijn. Later in het voorjaar kunnen ook teken van verder weg, zelfs wel vanuit Afrika, naar ons land worden gebracht door de trekvogelsoorten die in de tabel *cursief* zijn aangegeven. Wij op onze beurt, zouden ook teken kunnen “exporteren” via onze wintergasten of doortrekkers naar noordelijker gebieden. Vrijwel alle genoemde vogelsoorten komen hiervoor in aanmerking. Omgekeerd zouden in het najaar ook teken vanuit Scandinavië of de Baltische staten naar Nederland kunnen worden overgebracht. Het spreekt voor zich, dat met de teken ook ziekten uit landen van herkomst mee kunnen komen. Dat maakt het onderzoek naar ziekten bij teken erg complex maar daarom ook zeer interessant.

Seizoenpatronen bij teken

Onderstaande tabel toont 7 x 12 maanden waarin teken zijn verzameld nabij Den Oever. Daarbij zijn in alle maanden van alle jaren teken aangetroffen.

Maand Jaar	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12		Totaal
2013	8	8	8	15	15	29	55	14	14	17	35	9	Vogels	227
	9	9	18	47	69	170	357	79	45	66	59	14	Teken	943
2014	4	6	31	22	12	65	43	30	17	27	35	10	Vogels	302
	5	20	78	91	45	360	212	86	50	65	90	32	Teken	1134
2015	16	27	55	65	22	59	20	22	16	36	22	74	Vogels	434
	30	84	178	212	174	420	138	110	32	100	32	181	Teken	1691
2016	15	33	75	49	25	41	21	8	10	33	8	10	Vogels	328
	30	77	195	131	54	211	50	44	20	89	14	16	Teken	931
2017	4	18	7	4	7	18	14	8	11	24	53	23	Vogels	191
	9	51	22	11	21	60	60	28	15	48	156	38	Teken	519
2018	13	16	22	34	6	12	21	37	21	46	14	8	Vogels	250
	16	41	106	122	38	73	117	96	57	144	36	19	Teken	865
2019	8	21	43	20	6	31	25	14	10	29	26	16	Vogels	249
	15	57	219	86	14	135	137	52	46	70	56	26	Teken	911
Totaal	68	129	242	200	93	255	199	133	99	212	193	150	Vogels	1981
	114	339	816	700	415	1429	1071	495	265	582	443	326	Teken	6994

Aantallen vogels en

aantallen teken per maand, 2013 - 2019

De eerste twee jaren laten een beeld zien, dat verondersteld wordt, “normaal” te zijn: in de wintermaanden weinig teken, in de zomer (juni, juli) de meeste. In de jaren daarna verschuift de eerste piek naar maart, april. Soms is er dan een tweede piek in juni, juli, maar vaak ook opnieuw een opleving in oktober, november. Dit laatste zou er mee te maken kunnen hebben, dat we dan veel Merels vangen (zie hierboven, die hebben vaak teken). In de wintermaanden zijn er minder teken bij

vogels te vinden. Ze zijn alleen afwezig tijdens een periode met sneeuw of na een langdurige regenperiode.

In de periode 2013 – 2019 hebben we een paar maal een korte, felle koude inval meegemaakt. Dat zou er best de oorzaak van kunnen zijn, dat we in sommige jaren minder teken aantreffen, dan in andere.

Het aantal teken is niet evenredig met het aantal gevangen vogels. In 2015 met 1691 teken werden 3483 vogels geringd en 2502 reeds eerder geringde vogels terug gevangen. In 2017, met slechts 519 teken waren die getallen 3438 tegen 2490. In alle genoemde jaren bedroeg het aantal geringde vogels ongeveer 3300 tot ruim 3400 met 2019 als uitzondering, 3100.

Informatiebronnen

Spiegelhaar, Naomi (3762947), *The role of birds in disseminating ticks and tick-borne diseases of veterinary and medical importance*, June 2015, UCTD, Utrecht University

Schuurmans, Lenneke (3957950), *The role of birds in disseminating ticks and tick-borne pathogens*, December 2015, UCTD, Utrecht University

Janssen, Bertie (3668851), *The role of Palaearctic-African migratory birds in the distribution of exotic tick (*Hyalomma*) species and the possibilities of spreading tick-borne diseases*, July 2016, UCTD, Utrecht University

Koolmees met teken

Overzicht geringde vogels 1998-2019

Soort	Totaal 1998 - 2018	Gemiddelde 1998 - 2018	2018	2019
Bergeend <i>Tadorna tadorna</i>	10			
Wilde eend <i>Anas platyrhynchos</i>	1			
Blauwe kiekendief <i>Circus cyaneus</i>	1			
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	27	1.3	1	2
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	4			
Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	2			
Patrijs <i>Perdix perdix</i>	1			
Fazant <i>Phasianus colchicus</i>	2			
Waterral <i>Rallus aquaticus</i>	4		1	1
Porseleinhoen <i>Porzana porzana</i>	1			
Waterhoen <i>Gallinula chloropus</i>	23	1.1		2
Meerkoet <i>Fulica atra</i>	6			
Kleine plevier <i>Charadrius dubius</i>	10			
Kievit <i>Vanellus vanellus</i>	1		1	
Bokje <i>Lymnocyptes minimus</i>	16		1	
Watersnip <i>Gallinago gallinago</i>	10		2	
Houtsnip <i>Scolopax rusticola</i>	12			
Witgat <i>Tringa ochropus</i>	1			
Kokmeeuw <i>Chricocephalus ridibundus</i>	18			
Holenduif <i>Columba oenas</i>	4			
Houtduif <i>C. palumbus</i>	4			
Turkse tortel <i>Streptopelia decaocto</i>	26	1.2		
Zomertortel <i>S. turtur</i>	2			
Koekoek <i>Cuculus canorus</i>	3			
Kerkuil <i>Tyto alba</i>	2			
Ransuil <i>Asio otus</i>	1			
Ijsvogel <i>Alcedo atthis</i>	130	6.2	10	7
Draaihals <i>Jynx torquilla</i>	13			
Groene specht <i>Picus viridis</i>	1			
Grote bonte specht <i>Dendropocos major</i>	143	6.8	4	4
Veldleeuwerik <i>Alauda arvensis</i>	3			
Oeverzwaluw <i>Riparia riparia</i>	23	1.1		5
Boerenzwaluw <i>Hirundo rustica</i>	1912	91.0	45	34
Huiszwaluw <i>Delichon urbica</i>	63	3.3		
Boompieper <i>Anthus trivialis</i>	31	1.5	2	
Graspieper <i>A. pratensis</i>	38	1.8	1	
Waterpieper <i>A. spinoletta</i>	14			
Gele kwikstaart <i>Motacilla flava</i>	241	11.5		
Engelse kwikstaart <i>M. flavissima</i>	1			
Grote gele kwikstaart <i>M. cinerea</i>	12			
Witte kwikstaart <i>M. alba</i>	1435	68.3	49	14
Rouwkwikstaart <i>M. yarrellii</i>	21	1.0		
Pestvogel <i>Bombicilla garrulus</i>	10			
Winterkoning <i>Troglodites troglodites</i>	1562	74.4	69	38
Heggenmus <i>Prunella modularis</i>	1838	87.5	93	56
Roodborst <i>Erithacus rubecula</i>	3447	164.1	162	184

Soort	Totaal 1998 - 2018	Gemiddelde 1998 – 2018	2018	2019
Nachtegaal <i>Luscinia megarhynchos</i>	81	3.9	4	2
Blauwborst <i>L. svecica (cyanecula)</i>	314	15.0	13	15
Roodsterblauwborst <i>L.s.svecica</i>	1		1	
Zwarte roodstaart <i>Phoenicurus ochruros</i>	4		1	
Gekraagde roodstaart <i>P. phoenicurus</i>	50	2.4	2	
Paap <i>Saxicola rubetra</i>	38	1.8		
Roodborsttapuit <i>S. rubicola</i>	107	5.1	17	10
Groenlandse tapuit <i>Oenanthe oenanthe leucorhoa</i>	4			
Beflijster <i>Turdus torquatus</i>	7			
Merel <i>T. merula</i>	5474	260.1	151	167
Kramsvogel <i>T. pilaris</i>	126	6.0	2	
Zanglijster <i>T. philomelos</i>	1049	50.0	39	23
Koperwiek <i>T. iliacus</i>	1070	51.0	25	17
Grote lijster <i>T. viscivorus</i>	7			
Cetti's zanger <i>Cettia cetti</i>	2		1	1
Sprinkhaanzanger <i>Locustella naevia</i>	73	3.5		2
Snor <i>L. luscinoides</i>	7		1	1
Rietzanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	1866	88.9	86	65
Veldrietzanger <i>A. agricola</i>	2			
Waterrietzanger <i>A. paludicola</i>	3			
Bosrietzanger <i>A. palustris</i>	828	39.4	42	18
Kleine karekiet <i>A. scirpaceus</i>	6822	324.9	271	170
Grote karekiet <i>A. arundinaceus</i>	4		1	
Spotvogel <i>Hippolais icterina</i>	37	1,8		2
Braamsluiper <i>Sylvia curruca</i>	266	12.7	29	12
Grasmus <i>S. communis</i>	755	36.0	31	33
Tuinfluitter <i>S. borin</i>	1091	52.0	44	31
Zwartkop <i>S. atricapilla</i>	5285	251.7	343	254
Fluiter <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	2			
Tjiftjaf <i>P. collybita</i>	1752	83.4	54	110
Bruine boszanger <i>P. fuscatus</i>	1			
Bladkoning <i>P.inornatus</i>	11		2	2
Pallas' Boszanger <i>P. proregulus</i>	1			
Fitis <i>P. trochilus</i>	3742	178.2	36	31
Goudhaan <i>Regulus regulus</i>	988	47.0	113	156
Vuurgoudhaan <i>R. ignicapillus</i>	492	23.4	29	31
Grauwe vliegenvanger <i>Muscicapa striata</i>	81	3.9	7	
Bonte vliegenvanger <i>Ficedula hypoleuca</i>	5			
Baardman <i>Panurus biarmicus</i>	172	8.2	6	
Staartmees <i>Aegialos caudatus</i>	750	35.7	15	17
Zwarte mees <i>Periparus ater</i>	433	20.6	2	
Pimpelmees <i>Cyanistes caeruleus</i>	6450	307.1	441	537
Koolmees <i>Parus major</i>	9449	450.0	712	679
Boomkruiper <i>Certhia brachydactyla</i>	142	6.8	10	5
Kortsnavelboomkruiper <i>C. familiaris macrodactyla</i>	1			
Taigaboomkruiper <i>C.f.familiaris</i>	1			

Soort	Totaal 1998 – 2018	Gemiddelde 1998 - 2018	2018	2019
Grauwe klauwier <i>Lanius collurio</i>	3			
Klapekster <i>L. excubitor</i>	1			
Roodkopklauwier <i>L. senator</i>	1			
Gaai <i>Garrulus glandarius</i>	42	2.0	4	3
Ekster <i>Pica pica</i>	42	2.0	2	3
Kauw <i>Coloeus monedula spermologus</i>	106	5.0	6	9
Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	618	29.4	2	4
Huisemus <i>Passer domesticus</i>	222	10.6	22	16
Ringmus <i>P. montanus</i>	991	47.2	25	6
Vink <i>Fringilla coelebs</i>	1950	92.9	169	96
Keep <i>F. montifringilla</i>	101	4.8	4	17
Groenling <i>Chloris chloris</i>	933	44.4	39	43
Putter <i>Carduelis carduelis</i>	314	15.0	13	42
Sijs <i>Spinus spinus</i>	733	34.9	43	70
Kneu <i>Linaria cannabina</i>	329	15.7	25	13
Barmsijs <i>Acanthis flammea / cabaret</i>	28	1.3	1	
Kleine barsijs <i>A. cabaret</i>	60	2.9		
Grote barsijs <i>A. flammea</i>	308	14.7	1	
Kruisbek <i>Loxia curvirostra</i>	1			
Goudvink <i>Pyrrhula pyrrhula europoae</i>	7			
Noordse goudvink <i>P.p. pyrrhula</i>	11			
Roodmus <i>Carpodacus erythrinus</i>	2			
Appelvink <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	179	8.5	8	11
IJsgors <i>Calcarius lapponicus</i>	1			
Geelgors <i>Emberiza citrinella</i>	1			
Rietgors <i>E. schoeniclus</i>	2199	104.7	56	52
Totaal	70.071	3336.7	3392	3122

Afnemende aantallen: Winterkoning, Heggenmus, Nachtegaal, Paapje, Merel, Zanglijster, Koperwiek, Rietzanger, Bosrietzanger, Kleine karekiet, Tuinfluiter, Fitis, Staartmees, Spreeuw, Ringmus, Rietgors.

Toenemende aantallen: Oeverzwaluw, Roodborsttapuit, Tjiftjaf, Goudhaan, Pimpelmees, Koolmees, Putter.

Afhankelijk van vanginspanning: Boerenzwaluw, Witte kwikstaart, Kauw, Huisemus.

Toevallig niet: Draaihals, Graspieper, Boompieper, Gele kwikstaart, Zwarte mees, Barmsijs.

Toevallig veel: Keep, Sijs.

Geringde vogels, niet van ons

- Heggenmus "Arnhem BC 33384", geringd 02 juni 2017 (CES ?) als 1 kj, Schiermonnikoog
Gecontroleerd: 20 januari 2018 als na 1 kj, Medemblik, 108 km
- Heggenmus "Arnhem BH 40248", geringd 20 september 2018 als volgroeid, Kornwerderzand
Gecontroleerd: 24, 26 maart 2019 als 2 kj, Leemans, 26 km
- Roodborst "Arnhem BG 59549", geringd 14 oktober 2018 als 1 kj, Castricum
Gecontroleerd: 02 maart 2019 als 2 kj, Leemans, 51 km
- Roodborst "Arnhem BH 35840", geringd 16 april 2019 als 2 kj, eendenkooi Stroeërkoog
Gecontroleerd: 01 juni 2019 als broedende vrouw, CES, 3 km
- Roodborst "Copenhagen 9CP5783", geringd 25 juli 2019 als 1 kj, Thisted, noord Jutland
Gecontroleerd: 17 oktober 2019 als 1 kj, Leemans, 516 km
- Merel "London LH 39373", geringd 07 oktober 2016 als man 1 kj, Croft, Skegness
Gecontroleerd: 02 maart 2019 als man na 2 kj, Leemans, 317 km
- Kleine karekiet "Arnhem BH 82350", geringd 21 augustus 2019 als 1 kj, Vlieland
Gecontroleerd: 31 augustus 2019 als Bosrietzanger 1 kj, Voorboezem, 38 km
- Kleine karekiet "Brussels 15518223", geringd 22 augustus 2018 als 1 kj, Herentals
Gecontroleerd: 05 juli 2019 als man na 1 kj, Kaapweg, 194 km
- Tuinfluitier "Arnhem V 801552", geringd 15 augustus 2016 als 1 kj, Castricum
Gecontroleerd: 01 juni 2019 als broedende man, CES, 50 km
- Tuinfluitier "Arnhem BH 35709", geringd 14 juni 2018 als vrouw na 1 kj, eendenkooi Stroeërkoog
Gecontroleerd: 03 juli 2019 als vrouw na 1 kj, Leemans, 4 km
- Zwartkop "Arnhem BG 53872", geringd 13 september 2018 als man 1 kj, Burg-Haamstede
Gecontroleerd: 08, 15 april 2019 als man na 1 kj, Leemans, 166 km
- Zwartkop "Arnhem BH 35918", geringd 18 juni 2019 als 1 kj, eendenkooi Stroeërkoog
Gecontroleerd: 12 augustus 2019 als vrouw 1 kj, CES, 3 km
- Staartmees "Arnhem AJD 690 en 691", geringd 22 november 2017, eendenkooi Stroeërkoog
Gecontroleerd: 20 januari 2019, Leemans, 4 km
- Staartmees "Arnhem ANK 121", geringd 29 september 2018, eendenkooi Stroeërkoog
Gecontroleerd: 21 oktober 2019, Leemans, 4 km
- Pimpelmees "Arnhem BH 60728", *gegevens nog niet ontvangen*
Gecontroleerd: 31 augustus 2019 als 1 kj, Voorboezem
- Pimpelmees "Arnhem BH 35864", geringd 16 mei 2019 als nestjong, Stroeërkoog
Gecontroleerd: 26 oktober 2019 als 1 kj, Leemans, 4 km
- Pimpelmees "Arnhem BL 56810", geringd 30 oktober 2019 als na 1 kj, Zandvoort
Gecontroleerd: 04 november 2019 als na 1 kj, Leemans, 73 km de "verkeerde kant" op
- Pimpelmees "LITHUANIA ZH 51071" geringd 22 september 2019 als man 1 kj, Ventes Ragas
Gecontroleerd: 16 november 2019 als 1 kj, Leemans, 1087 km
- Koolmees "Arnhem BE 93752", geringd 27 september 2017 als vrouw 1 kj, SBB werkschuur
Gecontroleerd: 03, 14, 30 januari 2019 als vrouw na 2 kj (7 x in 2018), Leemans
- Koolmees "Arnhem V 901590", geringd 09 oktober 2017 als vrouw 1 kj, Zandvoort
Gecontroleerd: 27 januari, 10 februari 2019 als vrouw na 2 kj; 21 april en 29 mei in nestkast C12 evenals vorig jaar, 73 km
- Koolmees "Arnhem V 8865554", geringd 21 januari 2019 als man 2 kj, Bloemendaal
Gecontroleerd: 15 februari 2019 als man 2 kj, Leemans, 63 km

Koolmees "Arnhem BF 56241", geringd 02 januari 2018 als man 2 kj, Eendenkooi Stroeërkoog
 Gecontroleerd: 19 februari 2019 als man na 2 kj, Leemans, 4 km

Koolmees "Arnhem V 896962", geringd 29 september 2018 als vrouw 1 kj, Castricum
 Gecontroleerd: 19 februari 2019 als vrouw 2 kj, Leemans, 51 km

Koolmees "Arnhem V 897267", geringd 24 februari 2019 als vrouw 2 kj, Castricum
 Gecontroleerd: 02 maart 2019 als man 2 kj, Leemans, 51 km

Koolmees "Arnhem V 950313, V 950320, V950373 en V 950408", alle geringd mei, juni 2019 als
 nestjong, Sluitgatweg
 Gecontroleerd: september - november 2019 Voorboezem/Leemans

Koolmees "Arnhem V 901762", geringd 19 oktober 2017 als man 1 kj, Zandvoort
 Gecontroleerd: 01 december 2019 als man na 1 kj, Leemans, 73 km (eerder 17/12/18!)

Koolmees "Arnhem BE 93747", geringd 27 september 2017 als man 1 kj, SBB werkschuur
 Gecontroleerd: 04, 16 november 2019 als na 1 kj, Leemans (eerder feb. – april 2018)

Sijs "London S 264870", geringd 03 maart 2017 als man na 2 kj, Terrington (onder Manchester)
 Gecontroleerd: 24 februari 2019 als man na 2 kj, Leemans, 483 km

Sijs wordt geringd

Onze ringen elders

Merel "L 412981", geringd 05 november 2016 als vrouw na 1 kj, Leemans
 Gevonden: 10 februari 2019, vers dood tegen glas, Stockton-on-Tees (GB), 458 km

Merel "L 481546", geringd 04 juni 2018 als man 2 kj, CES
 Gevonden: 26 april 2019 als man, dood door kat, Akkerweg, Den Oever, 2 km

Merel "L 481253", geringd 26 oktober 2017 als 1 kj, Voorboezem
 Gevonden: 15 juni 2019, dood door verkeer als man na 2 kj, overkant, bosrand

Zanglijster "L 481469", geringd 01 februari 2018 als na 2 kj, Leemans
 Gevonden: 05 mei 2019, alleen ring in braakbal, oost van Leemans (dus dood).

Rietzanger "BE 41698", geringd 30 april 2016, als na 1 kj, Leemans
 Gecontroleerd: 27 juli 2018 als na 1 kj, Mandal (N), 590 km

Rietzanger "BH 86264", geringd 06 augustus 2018 als 1 kj, Kaapweg, Voorboezem
 Gecontroleerd: 12 augustus 2018 als 1 kj, Ensdorf (D), 419 km

Rietzanger "BH 86794", geringd 23 april 2019 als na 1 kj, CES
Gecontroleerd: 27 juni 2019 als na 1 kj, CES, Mokkebank, Laaxum, 28 km

Rietzanger "BH 86134", geringd 22 juli 2018 als 1 kj, CES
Gecontroleerd: 14 augustus 2018 als 1 kj, Lier (B), 200 km

Kleine karekiet "BE 42270", geringd 21 juli 2016 als 1 kj, Voorboezem
Gecontroleerd: 03 augustus 2019, Pepingen (B), 250 km

Tuinfluitier "V 936694", geringd 04 augustus 2018, CES
Gecontroleerd: 26 mei 2019 als na 1 kj, Castricum, 50 km

Zwartkop "V 824393", geringd 17 september 2016 als man 1 kj, Leemans
Gevonden: 16 april 2019, dood tegen glas, als man, Emst (Veluwe), 90 km

Zwartkop "V 914903", geringd 07 oktober 2017 als vrouw 1 kj, Leemans
Gevonden: dood door kat, 24 juni 2019 als vrouw na 1 kj, Kaufbeuren, ZW van München (D), 687 km

Zwartkop "V 964900", geringd 17 juli 2019 als 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 19 september 2019 als man 1 kj, Fort Vert bij Calais (F) 305 km

Goudhaan "ANY 007", geringd 05 november 2018 als man 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 20 oktober 2019 als man na 1 kj, Oostvaardersdijk, Almere, 57 km

Goudhaan "ANY 361", geringd 03 november 2019 als man 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 14 november 2019 als man 1 kj, Lelystad, 51 km

Pimpelmees "BH 60774", geringd 11 mei 2019 als pullus, nestkast S20 (Sluitgatweg)
Gecontroleerd: 12 juli 2019 als 1 kj, Leemans, 2 km

Pimpelmees "BH 86593", geringd 24 oktober 2018 als 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 24 september, 19, 25 oktober 2019 als vrouw na 1 kj, tuin C. Breek, Lelystad, 53 km

Pimpelmees "BJ 99022", geringd 11 mei 2019 als pullus, "Camping"
Gecontroleerd: 29 december 2019 als man 1 kj, Den Burg, Texel, 22 km

Pimpelmees "BJ 99683", geringd 04 november 2019 als man 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 20 november 2019 als man 1 kj, Castricum, 51 km

Koolmees "V 964520", geringd 18 februari 2019 als vrouw 2 kj, Leemans
Gevonden: 22 april 2019, dood, onbekend hoe lang, Den Oever

Koolmees "Y 003225", geringd 16 juni 2019 als pul, nestkast C05
Gevonden: 28 juli 2019, dood door kat, Den Oever, 1,5 km

Koolmees "V 936973", geringd 29 september 2018 als man 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 04 november 2019 als man na 1 kj, sluizen Kornwerderzand, 26 km

Koolmees "Y 003394", geringd 21 november 2019 als vrouw na 1 kj, Leemans
Gevonden: 19 december 2019, dood tegen glas, Oosterend, Texel, 21 km

Koolmees "Y 003350", geringd 28 oktober 2019 als vrouw 1 kj, Leemans
Gecontroleerd: 17 november 2019 als vrouw 1 kj, Medemblik, Schepenlaan, 18 km

Koolmees "V 964534", geringd 20 februari 2019 als man 2 kj, Medemblik, Hauwertstraat
Gecontroleerd: 17 november 2019 als man na 1 kj, Medemblik, Schepenlaan

Ekster "3.802.407" + Y50, geringd 17 maart 2019, Leemans
Gevonden: alleen poot (dus dood!) 16 april 2019 op 1 km west van de ringplek
Vang je eens een Ekster.....

Kauw "3.755.468", geringd 27 mei 2014 als na 2 kj, Schepenlaan, Medemblik
Gevonden: 23 mei 2019, vers dood, Vereweg, ZW van Medemblik, 1 km

Dankwoord

Het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft haar vertrouwen in ons onderzoek laten blijken door de terreinvergunning weer met vijf jaar te verlengen, waarvoor dank. Tevens heeft Staatsbosbeheer, beheereenheid De Kop, ons toestemming verleend, haar terreinen te mogen betreden ten behoeve van het ringonderzoek. Daarnaast heeft SBB ook weer het grote werk voor het onderhoud van het terrein bij gemaal Leemans uitgevoerd. Ook daarvoor dank.

In persoon hebben Klaas van den Berg, Annemieke Vreedegoor, Jeroen van Assema, Maurice Knijnsberg, Leon Kelder en Bram Laan een aantal malen geholpen, zodat het CES project, de excursies en het nestkastonderzoek doorgang konden vinden.

Materiele bijdragen kwamen van Theo Neuvel (nestkasten), vader Winters (technische ondersteuning bij geluidsapparatuur en donatie wintervoer), Bram Laan (voer) en Fred Visscher (opbergzakken netten).

De ringdata en terugmeldingen zijn verwerkt door het Vogeltrekstation (vogeltrekstation.nl). Al onze gegevens zijn terug te vinden op trektellen.nl en bijzondere waarnemingen op wierhaven.waarneming.nl. Gegevens van de nestkasten zijn opgestuurd naar de Sovon werkgroep NESTKAST. Teken die we bij de vogels verwijderen zijn behandeld door het Tickbusters team van de Universiteit van Utrecht.

Alle personen en instanties, dank voor jullie bijdrage aan het ringonderzoek “De Voorboezem, gemaal Leemans en Medemblik”.

Bert Winters (ringer 950)
Hauwertstraat 6
1671 EV MEDEMBLIK
mail ac.winters@quicknet.nl

CES net K; met zoveel wind kun je beter stoppen!